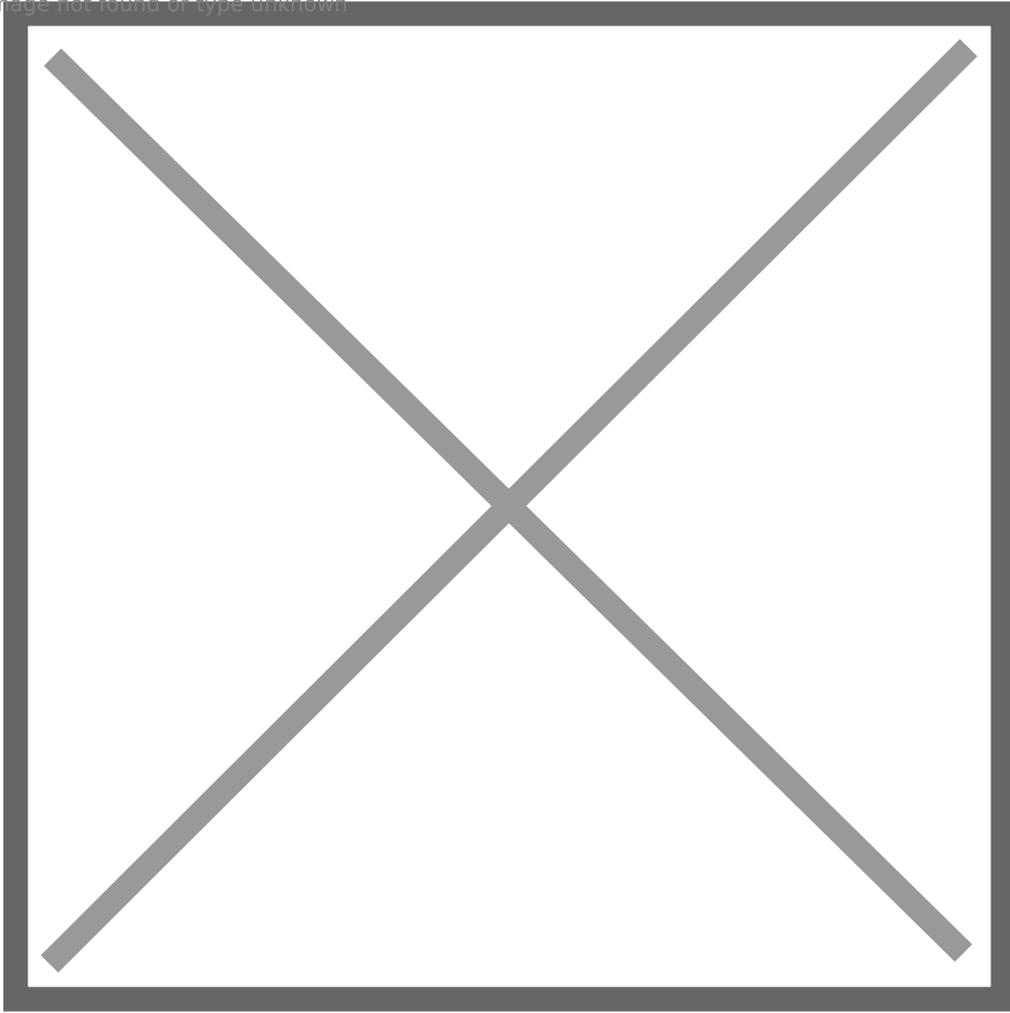

Хаворижларга қарши чиқиш керакми?

Image not found or type unknown

12:42 / 22.04.2024 2433

نَا هُنَّ عُلَّه لَلَا يَضَرُّ رَذِي بَأْنَع
هَلَلَا يَلَصَّ هَلَلَا لُوسَر
يُدْعَبُ نَا» : لَأَقَمَّ لَسَوِ هِيَلَع
يُدْعَبُ نُوَكِّي سَوِ وَأَيْتُمُّ نَم

نَأْرُقْ لَانِ وَأَرْقِي مُوَقَّيْتُمُ أْنَم
نُوجُزْخِي مُهَمِّي قَالِحُ زَوَاجِي أَل
مُهَسَّسْ لَانِ جُزْخِي أَمَكِ نِي دَلَانِ م
نُودُوعِي أَل مُثِةِي مَّرْلَانِ م
قَلْخُ لَانِ رَشْمُهِي ف
وَبَأُو مَلْسُمُ هَأُورِ . «ةَقِي لَخُ لَانِ أُو
ي فُ نُو كَي س» : هُظْفَل وَ دُؤَاد
مُوَقَّيْتُمُ أَل تَخَايْتُمُ أ
لِي قَلَانِ نُونَسْخِي
نَأْرُقِي ، لَعْفَلَانِ نُوئِي سِي وَ
، مُهَي قَارَتُ زَوَاجِي أَل نَأْرُقْ لَانِ
قُورْمِ نِي دَلَانِ م نُو قُرْمِي
أَل ، هِي مَّرْلَانِ م مُهَسَّسْ لَانِ

يَلَعٌ دَتَّرِي يَّتَحَ نُوَعَجَرِي
قَلَخُ لَأُرَشُ مُهُ، هِقُ وُف
نَمَلِ يَبُ وُطِرَةَ قِي لَخُ لَأَو
يَلِ نُوَعَدِي هُ وُلَّتَقِ وُ مَهَلَّتَقِ
هُنَمِ أُوَسِي لَوِ هَلِ لَأِبَاتِكِ
نَاكِ مَهَلَّتَقِ نَمِ، عِي شِي فِ
:أُولَاقِ، «مُهُنَمِ هَلِ لَأِبِ يَلُ وَا
مُهُامِ يَسِ امِ هَلِ لَأِ لُ وُسَرِ أَيِ
قِي لَخُ تَلَا» :لَاقِ

Абу Зар розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ алайҳиссалом шундай дедилар: **«Мендан кейин (ёки келажакда) менинг умматимдан бир қавм чиқади. Улар Қуръон ўқийди, лекин у уларнинг ҳалқумидан нари ўтмайди. Улар диндан худди камондан чиққан ўқдек чиқишади, кейин унга қайтишмайди. Ана ўшалар одамларнинг ва барча махлуқотларнинг энг ёмонидир».**

Муслим ва Абу Довуд ривоят қилганлар.

يَبَأَنْبِ هَلْ لِي ذِي بُعْ نَع
نَأْ هُنَعُ هَلْ لِي يَضَرِّعُ فَار
عَمَّ وَهُوَ تَجْرَحُ أَمَلُةٌ يَرُوحُ لِي
هَلْ لِي أَلِمْ كُحُحُ أَلِ : أَوْلَاقُ تِي لَع
أِهَبْ دِي رَأْفُحُ عَمَلَكُ : يِلَعُ لَاق
يِلَصُ هَلْ لِي لُوسَرُّ نِي ، لَطَاب
فَصَوِّمْ لَسَوِّ هِي لَعُ هَلْ لِي
مُهَتَفِصُ فِرْعَالُ يِنِي أَسَان
قُحُحُ لِي نُولُوقِي عَالُوهُ يِف
زَوَاجِي أَلِمْ هِتَنَسُ لِي أَب
هَلْ لِي قُحُحُ ضَعْبَأُ نِمُ ، مُهَقُحُ
هِي دِي يَدُحُ دُوسَأُ مَهْنِمُ هِي لِي
يِدَثُ عَمَلُحُ وَأِيَّةُ شُيُ بَط

هُوَ دَجَّ وَيْلَعُ مُهَلَّتْ قِ اَمَلَفُ مِلْسُمُ هَاوَرُ

Убайдуллоҳ ибн Абу Рофеъ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Ҳарурийлар Алий розияллоҳу анҳуга қарши чиққан пайтда **«Ҳукми фақат Аллоҳ қилади!»** дейишди. Шунда Алий розияллоҳу анҳу: **«Ҳақ калима билан ботил нарса ирода қилинди. Расулуллоҳ алайҳиссалом бизга бир тоифа одамларни васф қилган эдилар, мен ўшаларнинг сифатини анавиларда кўряпман. Улар тилда ҳақ гапни айтишади, лекин бу гап уларнинг ҳалқумидан нарига ўтмайди. Уларнинг ичида Аллоҳга махлуқотлар ичида энг ёқмайдиган кимса бор, унинг икки қўлидан бирида қўйнинг елинига ёки елиннинг соғиладиган жойига ўхшаш нарса туради»**, деди. Алий уларни қатл қилгач, ўша одамни топишди».

Муслим ривоят қилган.

Шарҳ: Бу ривоятда зикр қилинаётган ҳодисалардан олдин қуйидагилар бўлиб ўтган эди:

Сиффиндаги жангда Муовия томон енгилиб, ҳазрати Алий ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳунинг тарафдорлари ғолиб кела бошладилар. Ишлари чатоқлигига кўзи етган Муовия ва Амр ибн Ос ўзаро маслаҳат қилишди. Амр ибн Ос «Нариги томонни ўртада Аллоҳнинг Китобини ҳакам қилишга чақириш керак», деди. Муовия ўз одамларига найзалар учига мусҳафларни боғлаб чиқишни буюрди. Унинг одамлари найзалар учига мусҳафларни боғлаб чиқишди.

Бу ҳолни кўрган ҳазрати Алий ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳунинг одамлари ихтилофга тушиб қолишди. Бирлари «Аллоҳнинг Китобини ҳакам қилайлик деган чақириққа жавоб бермасак бўлмайди», дедилар. Бошқалари «Бу ҳийла бўлса керак, жангни давом эттириш керак», дедилар. Алий ибн Абу Толиб каррамаллоҳу важҳаҳу ҳам шу фикрда эдилар. Аммо Аллоҳнинг Китобини ҳакам қилишга рози бўлганлар кўпчилик эди. Шундай бўлса ҳам, ҳазрати Алий ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳу уларни бу ҳийла эканлигига ишонтиришга уриниб кўрдилар.

«Аллоҳнинг Китобига ижобат қилишга энг ҳақли одам менман! Мен уни сизлардан яхши биламан. Бу ерда ҳақ калима билан ботил иш ирода қилинпти. Ўзи мен улар Қуръоннинг ҳукмига бўйсунуши учун жанг қиляпман. Энди қандоқ қилиб унинг ҳукмидан бош тортишим мумкин? Улар мусҳафларни Қуръоннинг ҳукмини ирода қилгани учун кўтараётгани йўқ. Бу алдамчилик, ожизлик ва ҳийла, холос! Менга билакларингиздаги кучни бир соатга қарзга бериб туринглар! Ўзи Ҳақ кесиладиган жойига етиб қолди!» дедилар.

Аммо Ашъас ибн Қайс бошлиқ тараф «Қуръоннинг ҳукмига даъватни қайтариб бўлмади», деб туриб олиб, олдинга кетган лашкарни чақиришни талаб қилди. Шу ерда ҳазрати Алий ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳунинг яна мусулмонлар қонини тўкмаслик ҳақидаги истаклари устун келиб, боягиларнинг талабига биноан лашкарни қайтаришга амр қилдилар. Ҳолбуки, уларнинг шомликлар қароргоҳига киришига бир қадам қолган эди. Уларнинг бошлиғи хабарчига «Қайтиб бориб, уларга айт! Бир неча лаҳза қолди, холос. Қандоқ қилиб ортга қайтаман ахир?» деди. Мухолифлар эса агар улар қайтмаса, ҳазрати Алий ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳуга қарши қурол кўтаришларини айтишди. Алий ибн Абу Толиб каррамаллоҳу важҳаҳу Ашъас ибн Қайс розияллоҳу анҳуни Муовиянинг олдига юбориб, «Нима демоқчисан?» деб сўрадилар. У бўлса «Биз ҳам, сиз ҳам Аллоҳнинг Китобига қайтайлик. Ўзимиз рози бўлган бир одамни танлайлик. Сизлар ҳам ўзингиз рози бўлган бир одамни танланглар. Ҳаммамиз ўша икки кишидан Аллоҳнинг Китоби амр қилган ҳукми чиқариш аҳдини олайлик. Иккови нимага қарор қилса, ҳаммамиз шунга эргашамиз», деди.

Ҳазрати Алий ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳу бу таклифга рози бўлдилар.

Ишни ҳакамлар орқали ҳал қилишга келишилгач, ҳазрати Алий ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳу Сиффиндан Кўфага қайтдилар. Аммо бу пайтда у кишининг одамлари орасида катта ва хатарли ажралиш пайдо бўлган эди. «Ишни ҳакамларга ошириш нотўғри, залолат бўлди» деган фикрни маҳкам ушлаб олганлар алоҳида хатарли кучга айланган эди. Ана шу қарши чиққанлар Ҳаруро деган қишлоқда тўпланиб, йиғин ўтказишди. Улар тахминан ўн икки минг киши эдилар. Ажралиб чиқишгани учун кейинчалик уларни «хаворижлар» деб аташди. Ўзларининг дастлабки мажлисини Ҳаруроода ўтказгани учун «ҳарурийлар» деб ҳам номланишди.

Алий ибн Абу Толиб каррамаллоҳу важҳаҳу гаплашиб кўриш, насиҳат қилиш учун уларнинг йиғинига Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоҳу анҳумони

نَأْرُقُلَا نُوَأْرُقِي يَتُّمُّأْ نَمُّمُوقْ
مِهِتَءَارِقِ يَلِإِ مُكُّتَءَارِقِ سِيَلِ
يَلِإِ مُكُّتَءَالِ صِوِءِ شَبِ
أَلِوِ ، أَيُّيَشِ مِهِتَءَالِ صِ
مِهِمِأِي صِ يَلِإِ مُكُّمِأِي صِ
نَأْرُقُلَا نُوَأْرُقِي ، أَيُّيَشِ
وَهُوْ مُهُلُّهُنَّأْ نُوْبِ سِخِي
مُهُتَءَالِ صِ زُوَاجُتِ أَلِ ، مِهِيَلَعِ
نَمَ نُوْقُرْمِي ، مُهُيَقَارَتِ
مُهُسَلِأُ قُرْمِي أَمَكِ مِأَلِ سِإِلِأِ
شِي جِلِأُ مَلْعِي وُلِ ، هِي مِرِلِأِ نَمِ
يَضُوقِ أَمُّ مُهُنُوْبِي صِي يَدِّلِأِ
مُهُيَبَنِ نِأَسَلِ يَلَعِ مُهُلِ

مَلَسَ وَهَيْلَعُ هَلْ لِي لَص
كَلَذُةٍ أَوْ لَمَعْلَانَعِ أَوْلَكَّتَل
دُضَعُ هَلْ أَلْجَرُ مَهِي فَنَأ
سَأْرِي لَعُ ، عَارْذُ هَلْ سِي لَو
يَدُّ لَلِةَ مَلَحُ لُثِمِ هِدُضَع
، ضُيْبُ تَارَعَشِ هَيْلَع
لَهْ أَوْ هَيْوَاعُمِ يَلِإِ نُوْبَهَدَّتَف
ءَالُوهَ نُوْكُرْتَتَوِ مَأْشَلِ
مُكِّي رَارْذِي فَمُكَّنُوفُ لُخِي
نَأُ وُجْرَأَلِ يِّنِإِ هَلْ لَأَوْ مُكِّلِ أَوْمِ أَوْ
مُهَّنِإِفَ مَوْقِلِ أَلُوهَ أُونُوكَيِ
مَأْرَحُ لِمَدَلِ أَوْلَكَفَسِ دَقِ
سَأْنَلِ أَرْسِي فِ أُرَاعِ أَوْ

هَلْ لَإِ مَسَا يَلَعِ أُوْرِي سَفِ
أَنْ رَسَفِ بِهَوْنُ بٌ ذِي زَلِاقِ
أَنْ رَرَمِ يَّتَحِ أَلْزَنْمِ أَنْ لَزَنْفِ
أَنْ يَقْتُلِ أُمَّ لَفِ رَطْنَقِ يَلَعِ
ذُبَعِ ذِي مَوِي جِرَاوْخِ لَإِ يَلَعِ وَ
يَبِ سَأْرِ لَإِ بِهَوْنُ بٌ هَلْ لَإِ
حَأْمَرِ لَإِ أَوْ قَلِ أٌ مُهَلْ لَاقِفِ
نَمْ مٌ كَفُوفِ سِ أَوْلِ سِ وَ
نَ أْفِ أَخِ أٌ يَنْ إِفِ أِهِنْ وَفُجِ
مٌ كُ وَدَشِ أَنْ أَمْ كُ مٌ كُ وَدِشِ أَنْ يِ
مِهِ حَأْمَرِ بِ أَوْ شِ حِ وَفِ أَرْوَحِ مَوِي
مُهُ رَجَشِ وَفِ وَ يِ سِ لَإِ أَوْلِ سِ وَ
لَتُقِفِ مِهِ حَأْمَرِ بِ سِ أَنْ لَإِ

أَمْ وَ مِهْضُغَب يَلَعُ مُهُضُغَب
نَالُجَرُ إِلَّا نَشِيْجُ نَمَبِيْصُ
هُنَعُ هَلْ لَإِيضَرُ يَلَعُ لَاقَفُ
جَذُخُمُ لَأْمِهِيْ فَاوْسَمَتُ لَأ
هُوْدِجِيْ مَلَفُ هُوْسَمَتُ لَأ ف
يَّتَحِ هِسْفَنَبُ يَلَعُ مَاقَفُ
مُهُضُغَب لَتُقُ دَقُ أَسَانُ يَتَأُ
مُهُوْجُخُ أَلِاقِضُغَب يَلَعُ
ضُرَّأَلِإِي لَيِ أُمُّ هُوْدِجُ وَف
هَلْ لَأ قَدَصُ لَاقُ رَّبَكَ ف
هَيَلِإِمَاقَفُ هَلُ وُسَرَعُ لَبَو
إِي لَاقَفُ يِنَامُ لَسَلَأُ ةَدِيْبَع
أَلِ يَدُّ لَأ هَلْ لَأ نِيْنُمُ وُمُ لَأ رِيْمَأُ

أَذَهَاتُ عَمَّ سَلَّ وَهُ الْإِلَهِ
هَلْ لَإِلْ وَ سَرُّ نَمَّ ثِي دَحْ لَ
مَّ لَسَّ وَ هَيْ لَعُ هَلْ لَ إِي لَصَّ
هَلْ إِي إِي دَلْ هَلْ لَ أَوْ يِي إِي لَ أِقَفْ
هَلْ لَحَّ تَسَّ إِي تَحَّ وَ هَلْ إِي
هَلْ أَوْ هَلْ لَحَّ حَيَّ وَ هَلْ أَلْ ثَلْ
دُوَادُ وَ بَأُ مَّ لَسُّ مَّ

Зайд ибн Ваҳб ал-Жуханий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Алий розияллоҳу анҳу бошчилигида хаворижларга қарши борган лашкарда мен ҳам бор эдим. Алий розияллоҳу анҳу шундай деди: «Одамлар! Мен Расулуллоҳ алайҳиссаломнинг шундай деганларини эшитганман: **«Умматимдан бир қавм чиқади. Улар шундай Қуръон ўқишадикки, қироатингиз уларнинг қироати олдида ҳеч нарса бўлмай қолади, намозингиз уларнинг намози олдида ҳеч нарса бўлмай қолади, рўзангиз уларнинг рўзаси олдида ҳеч нарса бўлмай қолади. Улар Қуръонни ўқиб, буни ўзининг фойдасига деб ҳисоблашади, аммо у уларнинг зарарига бўлади. Уларнинг намози бўғзидан нарига ўтмайди. Улар Исломдан худди камондан чиққан ўқдек чиқишади. Уларга талафот етказган лашкар Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг тилидан ўзларига нималар берилишини билишганида, бундан бошқа амал қилмай қўйган бўлишар эди. Уларнинг аломати шундай: ораларида бир одам бўлади, унинг билаги бору, тирсаги бўлмайди, билагининг бошида**

сийнанинг соғадиган жойига ўшаш нарса бор, унинг устида оқ туклар бор».

Сизлар Муовия томонга, Шом аҳли томонга кетяпсизлар, аммо болачақангиз ва мол-мулкингизни аनावиларга қолдириб кетасизми? Аллоҳга қасамки, мен уларни ўша қавм бўлса керак, деб ўйлайман. Чунки улар ҳаром қилинган қонни тўкишди, одамларнинг чорвасини ғорат қилишди. Қани, бисмиллаҳ, олға!»

Бориб, бир манзилга тушдик. Кейин бир кўприкдан ўтдик. Ўша куни хаворижларнинг бошлиғи Абдуллоҳ ибн Ваҳб Росибий эди. Тўқнашган чоғимизда у уларга «Найзаларни ташланглар, қиличларингизни қинидан чиқаринглар! Улар сизларга худди Ҳаруро куни мурожаат қилишганидек мурожаат қилишидан хавфдаман», деди. Улар қайтиб, найзаларни ташлаб, қиличларини суғуришди. Лашкар уларни найзалар билан қарши олди. Ҳаммасини қатл қилиб, устма-уст тахлаб қўйишди. Биздан эса икки кишигина мусибатга учради.

Жангдан сўнг Алий розияллоҳу анҳу: «Уларнинг ичидан ўша билаги ноқис одамни топинглар!» деди. Лекин одамлар уни топа олишмади. Шунда Алийнинг ўзи ўрнидан туриб, бир-бирининг устига тахланиб ётган ўликларнинг олдига борди. «Буларни нарига суринглар», деди. Ниҳоят, ўша одамни топишди. У ўликларнинг энг тагида ётган экан. Шунда Алий такбир айтиб, «Аллоҳ рост айтган, Расули рост етказган!» деди.

Абийда Салмоний унинг олдига бориб, «Эй амиралмўъминин! Ўзидан ўзга илоҳ бўлмаган Аллоҳ ҳаққи айтинг, шу ҳадисни Расулуллоҳ алайҳиссаломнинг ўзларидан эшитганмисиз?» деди. Али: «Ўзидан ўзга илоҳ бўлмаган Аллоҳга қасамки, ҳа!» деди. У Алийдан қасам ичишни уч марта сўраганди, уч марта қасам ичди».

Муслим ва Абу Довуд ривоят қилганлар.

«Фитналар ва Қиёмат аломатлари» китобидан